

spoznavši vsaj najpotrebnejše zakone, učinkujejo na njegovo usodo, se bo vedel v mejah, po zakonih mu določenih. Potem bo vedel, kakšne dolžnosti ima kot državljani in kot ud človeške družbe do sebe in do bližnjega. Ako se tedaj že res ne skrega s pametjo, ne bo zaradi vsake malenkosti prišel navskriž z zakonitimi določbami. Živel bo mirno, čuteč se celo srečnega, ako bo mogel kaj storiti v dobrobit ne samo sebi, nego tudi bližnjemu, da, vsej državi, vsemu človeštvu!

Kdo in kako naj ljudstvo dovede do tega? Kdo drugi, nego zopet in zopet šola in delavci v njej, namreč učitelji — vzgojevalci narodove nadpolne mladine! Poglavito vprašanje, ki ga imamo danes rešiti, je, kako naj se ljudstvo seznanj z ustavo, t. j. kako naj zve, katere so njegove dolžnosti in katerih pravic se mu je posluževati? Kdor ne pozna svojih pravic, mu jih ni mogoče braniti in se jih tudi ne more posluževati o primernem času. Enako je tudi z njegovimi državljanskimi dolžnostmi. Potrebno je tedaj, da polagamo vsemu temu temelj že v domači šoli, da seznanimo mladino z osnovnim zakonom z dne 21. decembra 1867, in sicer vsaj z najvažnejšimi določili.

Pred zakonom smo v Avstriji vsi državljani enaki. Enakost vseh ljudi, bodisi imovitih ali neimovitih, nizkega ali visokega stanu zahteva, da se moramo zakonitim določbam ukloniti vsi in se jih tudi posluževati v potrebah. Čut enakopravnosti mora prešiniti vse mase ljudstva, ta čut povzdigne tako posameznika, kakor cele narodnosti v etičnem in moralnem smislu. Kdor se čuti zastavljenega, manj vrednega, ta se ne more čutiti zadovoljnega, srečnega, in to ne velja samo za posameznika, nego tudi za cele narode. Pouk o ustavoznanstvu bodi tedaj tudi kakor sploh vsak pouk v ljudski šoli vzgojevalen!

Javni uradi so vsem državljanom enako pristopni. Kdor je tedaj zaradi naobrazbe in tudi fizično dovolj sposoben za opravljanje kakršnesibodi javne službe, ima se pravico na prosilen način potezati zanj. Omeniti se mora učencem, kako se morajo sestavljati prošnje, kakšno zunanjo obliko imajo in kako morajo biti kolokovane. Opozori se pri tem lahko, ako sestavlja kdo kakšno prošnjo, naj glede kolokovanja pravčasno povpraša finančno oblast, da dotičnik pozneje ne trpi škode. To se posebno med prostim ljudstvom pripeti le premnogokrat. Ljudstvo pa varovati po mogočnosti škode bodi nas vseh sveta dolžnost! Omenjeno tudi bodi, da naj se dandanašnji nihče več ne zanaša na znani nemški izrek: »Wem Gott gibt das Amt, dem gibt er auch Verstand«, utegnil bi se jako varati. — Selilna svoboda tako zastran osebe, kakor glede imovine v državnem ozemlju se ne krati nikakor in nikomur. Preseljevanje ljudi je v novejšem času, posebno v inozemstvo, zavzelo najbolj pri Jugoslovanih take opasne dimenzije, da o tem ni dovolj samo preiščati in proučevati, nego tudi po činiteljih, ki imajo vpliv, kaj storiti, da se temu za vso državo pogubnemu početju pride v okom. Ako se kdo preseli v državi sami v kak drug kraj, tudi ni dovolj, da se samo preseli, nego je dotičnika dolžnost, da se takoj javi z vsemi svojci na novem občinskem uradu. To je jako važno za njega in njegove glede domovinstva. Ako je namreč kdo dovršil 24. starostno leto in biva po javljenju na novem občinskem uradu neomadeževano in neprenehoma v novi občini, spada on kakor njegovi potomci zaradi novega domovinskega zakona v to občino. Za sprejetje v občino

po vodi. Ker je bilo valjasto in bolj rjavo, smo mislili, da je kaka zver. Počasnih korakov se bližamo. Mrzla voda pada z višine v nekaj kotel, t. j. kamen, ki ga padajoča voda izdolbe. V tem kotlu pa je velik kamen, katerega padajoča voda vrtil. Pri tem vrtenju se kamen brusi ob kotel, ga povečuje in napravlja take čudne glasove.

Toda vrnimo se zopet k jezeru in v mesto!

Na obeh bregovih jezera so lepa šetališča, po vodi pa plava velika množica raznih vodnih ptic, tujcem v prijetno zabavo.

V mestu je veliko krasnih palač, izmed katerih omenjam le stari in novi rotovž, glavno pošto, vojni in mirovni muzej in poslopje deželne vlade. Drugi dan smo napravili izlet s parnikom po jezeru. Ko zagledamo več hribolazcev, je začelo tudi nas mikati na planine. Sklenili in tudi storili. Pri postaji Weggis izstopimo in korakamo od juga na

Rigi (1800 m).

Do vrha držita dve vspenjači, toda ob tako lepem vremenu smo rajši korakali peš.

(Dalje)

mora podati on ali njegova prejšnja domovinska občina primerno prošnjo. Na ta način se ognejo on in njegovi kakor tudi razne oblasti nepotrebnemu poslu.

(Dalje)

Iz naše organizacije

Štamparsko

Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 2. aprila v Gomilskem.

Dan je bil lep, ne tako udeležba! Bilo bi lepo, ako nekatere tovarišice spremene svoj načrt. — Za rednim izostajanjem naj pride redna udeležba društvenih zborovanj! Iz mnogovrstnega dnevnega reda navajam sledeče: Pozivu za obrambni sklad so se odzvali vsi društveniki.

Razpletel se je živahen razgovor o sanaciji Zavezinih listov ter o poslovnem redu Zaveze.

Tov. predsednik je opetovalno pozival vse tovariše, da naj se zavedajo stanovske dolžnosti in naročajo stanovsko glasilo.

Načrt o poslovnem redu sta tov. Zoter in Flere natančno proučila ter podala k posameznim točkam dodatke, izpremembe in predloge, ki jih je društvo po živahnem razgovoru sprejelo.

Delegatom Zveze sta bila izvoljena tov. Flere in Gomiš, onim Zaveze tov. Flere z gospo soprogom.

Velezanimiv je bil referat o 40letnem življenju našega društva. Tov. predsednik ga je po virih zapisnikov natančno proučil in nam ga podaval živo.

Oživel je društvo 22. januarja 1874 v Mozirju. Začetek je bil majhen, a krepak! A ker je bil krepak in so bili njegovi voditelji možje volje, mu je bilo sojeno življenje. — Stalo je društvo vsekdar na braniku za naše pravice, v šoli in izven te. Bilo je vedno stanovsko, a vsekdar tudi narodno društvo! — Živel je dneve veselja, a še več pomanjkanja in zatiranja.

In sedaj? — Na prehodu smo v dobo, ki obeta lepših časov. Dolžnost nam je, delo ustanovnikov tirja, da na prebitih 40. letih zagrebemo mejnik slavja, ki naj bo tudi uvod v novo življenje štajerskega učiteljstva in pa Sav. učiteljskega društva. Čujmo klice naših prednikov, da nas ne zadenejo besede društvenega voditelja iz leta 1875:

»Obžalujem, da še spijo nekateri na duši in se ne brigajo za naše društvo!«

Goriško

Goriško učiteljsko društvo je imelo dne 2. aprila t. l. svoj letni občni zbor. Udeležba je bila prav lepa. Predsednik pozdravi navzoče učiteljstvo. Nato se je spomnil umrlih članov v minulemu društvenem letu: okr. šol. nadzornika Franca Vodopivca in tovarišev Beleta in Hojaka. Spomnil se je tudi umrlega dež. šolskega nadzornika Križmanja Klodiča. Sabladolskega, ki ima precej zaslug za ljudsko šolstvo. V znak sožalja so vstali vsi navzoči s svojih sedežev.

Nato je med drugim omenil, da mu je zagotovil deželni glavar dr. Faidutti, da bo v najkrajšem času sankcioniran zakon glede stanarine, vstevši jo v pokojnino, ker so odstranjene vse ovire.

Ko je dal še več pojasnil glede gmotnega položaja učiteljstva v goriški deželi i. dr., otvoril je razgovor o tem vprašanju. Debata je postala prav živahna. K besedi se je oglasilo več tovarišev. Obsojalo se je tudi sedanjí razpor, ki je nastal med učiteljstvom v sežanskem okraju in tržaški okolici. Vsi so bili v tem edini, naj se poravna ta prepir mirnim potom. Res, pot, ki so si jo »novostrujarji« začrtali, je jako neugodna v sedanjem času za učiteljski stan. Sicer je razpor prišel že tako daleč, da bo težka vsaka poravnava. Mor-da se pride do miru potom deželnega slovenskega učiteljskega društva, ki se ga ustanovi prihodnji mesec. Sploh obsojajo ta neutemeljeni boj vsi trezno misleči! Ni lepo, da se meče iz odbora učiteljskih društev zaslužne moze, ki so osiveli v svoji službi in so se vedno živo zavzemali pri vsaki priliki za stanovske interese. Podirati je lahko, a težje zidati!

Po končnem debatiranju se je sprejelo soglasno sledeče resolucije:

I.

Učiteljsko društvo za goriški okraj protestuje, da namerava deželni odbor uporabiti državni prispevek iz predodkazov v druge namene nego za izboljšanje učiteljskih plač. Ta je določen v prvi vrsti za ureditev učit. plač. Tudi naj sestavi deželni odbor zakonski načrt, ki uredi pravno razmerje goriškega učiteljstva.

II.

Učiteljstvo naj deluje po svojih močeh za slovensko politično društvo, zahteva pa od njega, da pozove samostojne

poslance, da dajo učiteljstvu to, kar mu že davno pritiče.

III.

Določeno draginjsko doklado naj razdeli c. kr. okrajni šolski svet enakomerno med vse učiteljstvo goriškega okraja.

IV.

C. kr. okrajni šolski svet naj uredi potrebno, da bo prejemale učiteljstvo goriškega okraja svoje mesečne prejemke čekovnim potom.

Tajnik tov. Jakob Rojic poda letno poročilo, iz katerega posnemamo, da šteje društvo dva častna in 140 rednih članov. Tekom leta sta bili dve zborovanji z enim predavanjem in dva javna shoda za učiteljstvo goriške dežele. Zborovanj in shodov se je učiteljstvo v prav velikem številu udeleževalo.

Razen s predavanji se je društvo pri vseh zborovanjih, odborovih sejah in shodih resno pečalo z razmotirvanji raznih aktualnih društvenih in stanovskih zadev.

Poročilo tov. Pavla Plesničarja kaže 811 K 75 v dohodkov in 468 K 86 v stroškov, torej 342 K 89 v preostanku. Ta bi bil še večji, ako bi vsi člani storili svojo dolžnost in poravnali društvenino. Sklenilo se je iztirjati zaostanke potom poštinih nalogov.

Pregledovalcem računov sta bila voljena tov. Merljak in Praprotnik.

Preden se je prešlo k volitvi novega odbora, je priporočal tov. Urbančič, naj se ustanovi deželno slovensko učiteljsko društvo v smislu Zavezinih pravil. Zbere naj se pet članov, ki sestavijo tozadevna pravila. Prvi četrtlet maja naj se skliče ustanovni shod, ki osnuje slov. deželno učiteljsko društvo. Sprejeto. V pripravljalni odbor so bili voljeni: gca. Amalija Jelšek, tovariši Rakovšček, Hreščak, Urbančič, Kunc.

Nato je izrekel tov. Zgonik v imenu učiteljstva presrečno zahvalo predsedniku tov. Križmanu za dosedanje neumorno in požrtvovalno delovanje za blagor učiteljstva ter želi, naj bi se tudi v bodoče vedno potegoval za koristi učiteljstva. Na predlog tov. Možine se je volilo novi odbor po listkih. V odbor so bili izvoljeni tovariši: Križman Ignacij, Bajt Fran, Furlani Leopold, Medvešček Peter, Možina Anton, Verč Alojzij, Urbančič Alojzij, Mermolja Franc, Plesničar Pavel, Merljak Franc in Rojic Jakob.

Namestniki so: Nemec Peter, Zgonik Viktor, Praprotnik Edvard, Berce Josip, Faganelj Anton, Reja Leopold.

Odbor je ostal tedaj stari z malimi izpremembami. Učiteljstvo je pokazalo zupanje dosedanjemu odboru, ta pa je dolžan ščititi in braniti koristi učiteljstva ter se vedno in povsod potegovati za stanovske interese, potem bo lahko podal tudi koncem tekočega društvenega leta račun o svojem delovanju.

Zato pa krepko na delo!

**Nihče ne
more ponarejati
Kathreinerjeve
Kneippove sladne kave!**

**Vendarle se mnogokrat
varljivo slično posnema
povsod znana zavojnina
s sliko župnika Kneippa.**

Zatorej se pri nakupu ne
dajte premotiti in zavrnite
vse poznamke!

**Vse drugo kot
Kathreiner, zlasti odprto,
odlično blago, je, če še tako
ceno, večinoma mnogo
predrago plačano.**

Književnost in umetn.

Nova učna knjiga. Ministrstvo za uk in bogočastje je odobrilo učno knjigo »Brinar Jos., Slovenska slovnica za obče ljudske šole, nižja stopnja (za 2. in 3. šol. leto) in srednja stopnja (za 4. in 5. šolsko leto). Oba dela nove slovnice izideta v c. kr. zalogi šolskih knjig na Dunaju.

»Glasbena Matica« v Ljubljani priredi v. sredo, dne 22., v četrtlet, dne 23. aprila 1914, obakrat točno ob tri četrt na osem zvečer in v nedeljo, dne 26. aprila 1914, točno ob petih popoldne v veliki dvorani hotela »Union« tri velike koncerte pod vodstvom koncertnega vodje g. Matēja Hubada. Izvajala se bo najnovejša

slovenska koncertna skladba kantata v treh delih »Ojtki«, za soli, zbor in orkester uglašil P. Hugolin Sattner O. FF. M. Pesem zložil Simon Gregorčič. — Sodelujejo: gospa Fanetta Hermsdorf-Bilnova, koncertna pevka v Karlsruhe (sopran), g. Ivan Levar, operni pevec iz Aachena (bariton), gđc. Cenka Severjeva, članica pevskega zbora »Glasbene Matice« (alt), pevski zbor »Glasbene Matice« (170 pevk in pevcev) in orkester c. in kr. pešpolka Albert I. kralj Belgijev št. 27, in gospodje člani »Glasbene Matice«. Ob začetku prvega koncerta izvaja orkester E. Hochreiterjevo Dionizijsko uverturo; ob začetku drugega koncerta poje solistinja ga. Hermsdorf-Bilnova in ob začetku tretjega poje g. Ivan Levar nekaj pesmi. — Cene prostorov: Sedeži po 6, 5, 4, 3 in 2 K, stojšča po 1 K 40 v, za dijake in diakinje 60 v, se dobivajo v trafiki gđc. J. Dolenčeve v Prešernovi ulici v Ljubljani in na večer koncerta pri blagajni. — Pesem Gregorčičeva, spis dr. M. Opeke »Himna miru«, vodilne misli kantate (dr. Mantuani), tematična analiza z notami g. E. Hochreiterja in razni na kantato se nanašajoči podatki se dobivajo v knjižici s slikami istotam za ceno 20 v.

Odborova seja »Matica Slovenske« dne 6. aprila 1914. Predsednik pozdravi nove odbornike prof. Breznika, dr. P. Grošlja, dr. Iv. Laha, dr. Vlad. Ravniharja ter izjavi, da sta kot ustanovnika pristopila predsednik Matice Hrv. dr. Oton Kučera in »Činovniška zadruga« v Petrinji. Matica je čestitala duševnemu voditelju lužičkih Srbov dr. E. Muki ob njegovi šestdesetletnici ter stopila v zvezo s poljsko »Akademijo umetnosti v Krakovu«. Bivšim odbornikom dr. A. Brezniku, dr. Jos. Bebevcu, dr. Fr. Deteli, Fr. Finžgarju, prof. Iv. Grafenauerju, dr. Jos. Grudnu, kanoniku Iv. Sušniku izreka odbor toplo zahvalo. — Za predsednika se izvoli ponovno dr. Fr. Ilešič, za I. podpredsednika Peter vitez Grasselli, za II. podpredsednika svetnik Fr. Milčinski, za blagajnika ravatelj A. Koder, za ključarja dr. P. Pestotnik. Izvrše se volitve v odseke, in sicer pride prof. Breznik v Knjižni, Zemljepisni in Narodopisni odsek, dr. P. Grošelj v Knjižni in Narodopisni odsek, dr. Iv. Lah v Knjižni odsek in v Odsek za slovenski jezik, dr. Vlad. Ravnihar v Gosp. odsek. V odsek za slovenski jezik se izvoli še prof. dr. R. Nachtigall. — Častna nagrada za 1913 se podeli pisatelju romana »Gospodin Franjo«, Podlimbarskemu. — Za tajnika se ponovno izvoli pisatelj M. Pugelj. — Odsek za izpremembo pravil bo pospešil delo.

Politiški pregled.

* **Cesar pri delegacijah.** Cesar se poda dne 26. t. m. k otvoritvi delegacij v Budapešto. Cesar ostane potem na Ogrskem do konca meseca maja.

* **Avstrijsko državno posojilo in Francija.** Pariški dnevnik »Echo de Paris« se obširno peča s subskripcijo novega avstrijskega državnega posojila v znesku 396 milijonov kron in se zgraža nad tem, da je bil poziv po podpisih tudi v Franciji jako velik, iz česar je razvidno, da se je v prvi vrsti spekuliralo na francoski kapital. »Naravnost žensalni načrt,« pravi list, »graditi s francoskim denarjem stratežne železnice proti ruskemu zavezništvu Francije, kupovati s francoskim denarjem nove avstrijske vojne ladje, da se tako oslabi hegemonija Francije v Sredozemskem morju. Kriva je tega v prvi vrsti francoska finančna politika, ki je do bre domače papirje visoko obdala in tako pospešila nalagnje franoskega kapitala v tujini.«

* **Proti zahajanju ruskih kmetov na Češko.** Že par let sem so razne ruske gospodarske organizacije pošiljale vsako leto večje število ruskih kmetov na Češko in Moravsko, kjer so se pri raznih bogatejših gospodarjih učili gospodarstva. Tudi te dni je odpotovala enaka ekspedicija iz Ruskega Poljskega na Češko. Toda glasom poročil organa čeških agrarcev »Venkova« so avstrijske oblasti rusko ekspedicijo ustavile in baje tudi izjavile, da odsedaj naprej ne bodo več dovoljevale ekskurzij ruskih kmetov v Avstrijo.

* **Najhujši sovražnik monarhije — ogrski baron.** Pred par dnevi je ogrska vlada preskrbela pariškemu bankirju Rosenbergu ogrsko plemstvo, baronat. Rosenberg je žid. Opozicionarni listi so dolgo ugibali, koliko je neki dobila ogrska vlada za podelitev tega baronstva. Danes pa so iztekli opozicionarni listi, da je ta židovski bankir postal baron vzlic temu, da je bil vedno najhujši nasprotnik avstro-ogrsko monarhije v francoskih finančnih krogih. Rosenberg je bil v času balkanske vojne bankir črnogorskega kralja Nikole, kateremu je omogočil z raznimi transakcijami na pariški borzi, da je prišel do denarja, s katerim je potem oborožil, oziroma izpopolnil črnogorsko armado. Listi